

Stanowisko Rady do Spraw Cyfryzacji wraz z rekomendacjami w zakresie działań niezbędnych do podjęcia w celu ochrony małoletnich przed wykorzystaniem seksualnym w sieci.

Zarówno w Polsce, jak i w innych krajach na świecie, dzieci stają się ofiarami przemocy seksualnej. Materiały przedstawiające seksualne wykorzystywanie dzieci (dalej określane jako CSAM od ang. Child Sexual Abuse Materials) obejmują zapisy seksualnego wykorzystywania dziecka, treści wytworzone przez dzieci (np. w wyniku szantażu czy uwodzenia dziecka), jak również treści zmanipulowane i wytworzone z użyciem AI (przedstawiające przetworzone zobrazowanie prawdziwego dziecka, jak również wytworzoną postać dziecka). Zobrazowania w postaci m.in. zdjęć i filmów, przedstawiających seksualną przemoc wobec dzieci umieszczane są na forach internetowych, popularnych platformach internetowych, w serwisach do gromadzenia zdjęć i plików, są przesyłane za pośrednictwem środków komunikacji interpersonalnej (w tym poprzez pocztę elektroniczną, czy szyfrowane komunikatory), a także przechowywane na informatycznych nośnikach danych. Każde pokrzywdzone przestępstwem seksualnym dziecko, którego wizerunek został utrwalony i upubliczniony w Internecie, doznaje traumy i cierpienia za każdym razem kiedy takie zdjęcie czy film, po raz kolejny pojawia się w Internecie (wtórna wiktymizacja). Jednocześnie zauważyć należy, że w zdecydowanej większości materiały CSAM stanowią jednocześnie cyfrowe dowody przestępstw seksualnych wobec dzieci, a ich analiza może prowadzić do ustalenia tożsamości sprawcy przestępstwa i zapewnienia ochrony krzywdzonemu dziecku przed seksualnym wykorzystywaniem.

W Polsce od ponad 20 lat zgłoszenia treści CSAM od użytkowników Internetu przyjmowane i analizowane są przez zespół Dyżurnet.pl w NASK. Liczba zgłoszonych do Dyżurnet.pl adresów internetowych (URL), pod którymi potencjalnie znajdują się treści przedstawiające przemoc seksualną wobec dzieci wzrosła z 8 tysięcy w 2020 roku, do 18 700 w roku 2024.

Również dane statystyczne organów ścigania wskazują na istotny problem skali seksualnego wykorzystywania małoletnich oraz ilości treści sklasyfikowanych jako CSAM.

Walka z seksualnym wykorzystaniem osób małoletnich, jest jednym z zadań Policji. Prowadzeniem postępowań karnych dotyczących produkowania, posiadania oraz rozpowszechniania treści CSAM online zajmuje się w szczególności Centralne Biuro Zwalczania Cyberprzestępczości. Tylko podczas 6 dużych akcji tzw. Action Week przeprowadzonych w latach 2022-2025: „ANASTAZJA”, „BARBOSSA”, „CARLOS”, „DAKOTA”, „ENOLA GAY” i „FEVER” dokonano ponad **6.223 przeszukań**, przedstawiono zarzuty **377 osobom**, a **wobec 163 podejrzanych właściwy sąd zastosował tymczasowy areszt**. Sprawy z zakresu CSAM stanowią już 33% wszystkich spraw prowadzonych przez CBZC. Wobec ograniczonego zasobu kadrowego, stanowi to wyzwanie organizacyjne i może prowadzić do braku zdolności CBZC do prowadzenia spraw obejmujących inne kategorie najpoważniejszych

cyberprzestępstw o skomplikowanym stanie faktycznym (sprawy dotyczące ataków ransomware, DDoS czy przełamывania zabezpieczeń systemów teleinformatycznych). Istotnym wyzwaniem w prowadzonych postępowaniach jest analiza zabezpieczonych plików. Tym, co znacząco wpływa na czas trwania postępowania w sprawach oraz generuje duże koszty jest konieczność dokonania analizy i klasyfikacji treści CSAM znajdujących się w pozyskanym w toku postępowania materiale dowodowym (w szczególności zabezpieczonych podczas czynności przeszukania u podejrzanego (zapisanych na różnorodnych informatycznych nośnikach danych) lub pozyskanych od dostawców usług wykorzystywanych przez podejrzanego (np. zawartość poczty elektronicznej, zawartość kont hostingowych). Tylko podczas 6 wskazanych akcji CBZC zabezpieczyło ponad **2 400 000** plików z nielegalnymi treściami CSAM. Część z tych treści to materiały znane już wcześniej i będące przedmiotem innych postępowań, część to materiały nieznane.

Wobec braku przyjętej w Polsce jednolitej klasyfikacji materiałów CSAM, braku Krajowej Bazy Hash CSAM (czyli odcisków cyfrowych plików) oraz braku Krajowej Bazy CSAM, na potrzeby każdego z prowadzonych postępowań przeprowadzana jest **czasochłonna, kosztowna, wielokrotna klasyfikacja tych samych materiałów zarówno przez funkcjonariuszy policji jak i biegłych sądowych z co najmniej trzech specjalności** (informatyk, antropolog, seksuolog). Brak Krajowej Bazy Hash CSAM oraz Krajowej Bazy CSAM powoduje, że jednostki prowadzące sprawy, zamiast na identyfikacji pokrzywdzonych, czy pogłębianiu wiedzy o sprawcy i jego ewentualnych powiązaniach, skupiają się na zadaniach najbardziej niezbędnych, czyli szybkim wyselekcjonowaniu potencjalnych treści CSAM, a następnie prowadzą działania skupione wokół własnego postępowania. Tym samym, nie mają możliwości szybkiej i skutecznej wymiany informacji z innymi jednostkami w kraju, czy też EUROPOL-em i INTERPOL-em.

Kraje, które posiadają swoje bazy materiałów przedstawiających seksualne wykorzystywanie dzieci oraz bazy wartości hash tych plików (m.in.: Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Holandia, Szwecja), już na wstępnym etapie postępowania mogą dokonać porównania nowo pozyskanego materiału z już posiadanym materiałem, co daje im możliwość sprawdzenia czy zgłoszenie nie jest przypadkiem powiązane z już prowadzonymi śledztwami. W Polsce takie sprawdzenie jest niemożliwe, ponieważ nie agreguje się informacji na temat już sklasyfikowanego materiału, co prowadzi do wielokrotnej analizy tych samych zdjęć czy filmów, bez wykorzystania istotnych informacji, w tym wydanych już przez biegłych opinii w kolejnych postępowaniach. Wiąże się to z ponoszeniem niepotrzebnych kosztów, wydłużeniem czasu przetwarzania materiałów i narażaniem funkcjonariuszy i biegłych informatycznych na wielokrotną ekspozycję na te same szkodliwe treści.

Brak jest również podstaw prawnych i narzędzi technicznych dla stworzenia w Polsce systemu gromadzenia i wymiany informacji na temat zidentyfikowanych materiałów CSAM pomiędzy jednostkami policji, prokuraturami i sądami oraz zespołem Dyżurnet.pl w NASK. Brak rozwiązań systemowych w tym zakresie na poziomie krajowym uniemożliwia również wymianę informacji z właściwymi organami i organizacjami zajmującymi się treściami CSAM poza granicami Polski. W efekcie, w toku czynności dowodowych, nie można posiłkować się

wiarygodną, mającą oparcie w krajowej bazie hash informacją w zakresie ewentualnego wcześniejszego rozpoznania badanego materiału (w Polsce lub za granicą). Nie istnieje też dostępna informacja, czy pokrzywdzony małoletni utrwalony na materiałach został zidentyfikowany, czy jest to obywatel Polski, a w następstwie, czy została już mu udzielona jakakolwiek pomoc.

Powielanie przez Policję czynności operacyjno-rozpoznawczych i dochodzeniowo-śledczych, a także wydawanie opinii przez biegłych w zakresie tych samych treści CSAM, które czasem od wielu lat są dostępne online i tym samym weszły w posiadanie wielu sprawców w Polsce, stanowi istotne obciążenie i tak niewydolnego systemu. Sprawia to, że efektywne ukierunkowanie działań na nowe, nieznane treści CSAM oraz identyfikację wykorzystywanych seksualnie małoletnich jest niemożliwe.

Jednocześnie, zgodnie z uchwałą Rady Ministrów w sprawie przyjęcia Krajowego Planu Przeciwdziałania Przestępstwom Przeciwko Wolności Seksualnej i Obyczajności Na Szkodę Małoletnich na lata 2023-2026 ¹, celem Krajowego Planu jest zapewnienie warunków niezbędnych dla skutecznego przeciwdziałania przestępczości przeciwko wolności seksualnej i obyczajności na szkodę małoletnich oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w Polsce przez m.in. „stworzenie krajowej bazy danych hash i zapewnienie dostępu do tej bazy oraz do bazy Interpolu (ICSE) policjantom służb kryminalnej (zajmującym się sprawami z zakresu handlu ludźmi) oraz zwalczania cyberprzestępczości z Komendy Głównej Policji, koordynatorom w Komendach Wojewódzkich Policji / Komendzie Stołecznej Policji, prowadzącym czynności w sprawach o przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności na szkodę małoletnich”. Jednym z celów Krajowego Planu jest również przygotowanie do adaptacji i wdrożenia prawidłowej klasyfikacji materiałów przedstawiających wykorzystywanie seksualne małoletnich oraz dostępu do bazy materiałów przedstawiających wykorzystywanie seksualne małoletnich (Dział 2.4. Dostęp do baz wizerunków). Jako realizatorów zadania związanego z przygotowaniem do wdrożenia krajowej bazy materiałów przedstawiających wykorzystywanie seksualne dzieci (tzw. Krajowa Baza CSAM) wskazano Kancelarię Prezesa Rady Ministrów, Ministerstwo Cyfryzacji, NASK – PIB/Dyżurnet.pl oraz Policja, jednak dotychczas nie powstały założenia aktów prawnych na podstawie których baza ta miałaby być prowadzona, jej koncepcja funkcjonalna, zasady finansowania, a nawet nie wyznaczono podmiotu odpowiedzialnego bezpośrednio za stworzenie i utrzymywanie Krajowej Bazy Hash CSAM i Krajowej Bazy CSAM.

Co więcej działania, które powinny być podjęte na podstawie Krajowego Planu wpisują się również w cele, które mają zostać osiągnięte zgodnie z projektem rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego przepisy mające na celu zapobieganie niegodziwemu traktowaniu dzieci w celach seksualnych i jego zwalczanie (COM/2022/209 final, tzw.

¹ Uchwała Rady Ministrów z dnia 17 października 2023 r. w sprawie przyjęcia Krajowego Planu Przeciwdziałania Przestępstwom Przeciwko Wolności Seksualnej i Obyczajności Na Szkodę Małoletnich na lata 2023-2026 (M.P. z 2023 r., poz. 1235)

Rozporządzenie CSAM), które przewiduje nie tylko powołanie Unijnego Centrum, ale również zasilanie bazy danych tegoż Centrum przez organy właściwe.

Z uwagi na to, że zwalczanie wszystkich form przemocy seksualnej online jest jedną z form zwalczania cyberprzestępczości, a tym samym stanowi elementem systemu cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polski, konieczne jest podjęcia ponadsektorowych działań mających na celu ochronę małoletnich przed seksualnym wykorzystywaniem poprzez optymalizację identyfikacji treści CSAM, ich eliminację z Internetu oraz usprawnienie postępowań karnych prowadzonych wobec sprawców. Skuteczne zwalczanie przemocy seksualnej wobec dzieci wymaga również aktywnego działania oraz ścisłej współpracy pomiędzy wszystkimi zaangażowanymi podmiotami: zespołami przyjmującymi zgłoszenia (ang. hotline), organami ścigania, platformami internetowymi, dostawcami usług elektronicznych oraz właściwymi organami administracji.

Mając na względzie powyższe, Rada rekomenduje:

- Podjęcie pilnych działań mających na celu zapewnienie realizacji postanowień określonych w Krajowym Planie w zakresie określenia podmiotu odpowiedzialnego za zaprojektowanie, wytworzenie, wdrożenie i dalsze utrzymywanie Krajowej Bazy Hash CSAM i Krajowej Bazy CSAM, przy przyjęciu założenia, że bazy te powinny być odrębnymi zasobami informatycznymi od już istniejących już systemów teleinformatycznych Policji i Prokuratury.
- Podjęcie działań dla zapewnienia finansowania tego zadania oraz zasobu kadrowego odpowiedzialnego za zaprojektowanie, stworzenie, wdrożenie i dalsze utrzymywanie Krajowej Bazy Hash CSAM i Krajowej Bazy CSAM.
- Uwzględnienie na wstępnym etapie prac, że Krajowa Baza Hash CSAM powinna zapewniać wymianę informacji pomiędzy krajowymi organami ścigania i organami wymiaru sprawiedliwości, Dyżurnet.pl, a także międzynarodowymi organami ścigania, np. EUROPOL-em, INTERPOL-em, instytucjami powołanymi do przetwarzania tego rodzaju informacji, do celów detekcji i usuwania treści CSAM z przestrzeni Internetu oraz obejmować informacje o dokonanej klasyfikacji treści.
- Uwzględnienie na wstępnym etapie prac, że Krajowa Baza CSAM obejmować będzie materiały, których posiadanie w Polsce jest zabronione, dlatego też niezbędne jest zapewnienie podstaw prawnych dla prowadzenia Bazy, zasad wprowadzania do niej treści, a także udostępniania zgromadzonych w niej obrazowań.
- Przyjęcie jednolitej klasyfikacji materiałów CSAM opartej o międzynarodowe standardy, która zapewni spójność oceny materiałów CSAM oraz możliwość wymiany danych opartych na jednolitej ocenie zabezpieczonego materiału dowodowego.
- Zapewnienie szkoleń dla organów ścigania, organów wymiaru sprawiedliwości oraz biegłych z jednolitych zasad klasyfikowania materiałów CSAM.

- Powołanie międzyresortowego zespołu, pod przewodnictwem Ministra Cyfryzacji, z udziałem przedstawicieli MSWiA, MS, Prokuratury Krajowej, Policji i CBZC który przygotuje projekt aktu prawnego stanowiącego podstawę prawną do gromadzenia materiałów CSAM w Krajowej Bazie CSAM, zakres i zasady przetwarzania takich obrazowań, warunki dostępu do nich uprawnionych podmiotów oraz założenia funkcjonalne dla wskazanych baz.
- Zapewnienie szkoleń i wsparcia psychologicznego dla kadr CBZC, Policji, sądów, prokuratury, Dyżurnet.pl NASK dokonujących klasyfikacji materiału CSAM oraz prowadzących postępowania w tym zakresie, a także podjęcie wszelkich działań, które zmniejszałyby ekspozycję tych osób na szkodliwe treści.
- Wsparcie wykorzystania w tworzonych rozwiązaniach narzędzi opartych na sztucznej inteligencji, służących do rozpoznawania i klasyfikacji materiałów przedstawiających seksualne wykorzystywanie dzieci w Internecie, z uwzględnieniem rezultatów zrealizowanego już przez NASK projektu APAKT oraz zrealizowanego dla CBZC projektu Opracowanie Prototypu Systemu do Analizy Obrazów (**SPOX**).
- Finalnie Rada wskazuje również za celowość rozważenia wyodrębnienia w strukturach Policji wyspecjalizowanych komórek organizacyjnych dedykowanych do prowadzenia postępowań karnych dotyczących seksualnego wykorzystywania małoletnich.

Agnieszka Jankowska
Przewodnicząca Rady do Spraw Cyfryzacji
/podpisano elektronicznie/